

Groteska

(*Noro, res noro. Gnilo in scufano, da te ubije.*)

Jolka Milič

Pikalov *Modri e* (spresso) sem prebrala – ne boste verjeli – trikrat, kar pomeni dvakrat preveč. Saj sodi knjiga med tista linearna, nič zatežena in prijetno berljiva romaneskna čtiva, zaradi katerih zlepa ne dobiš možganske kile, drugače rečeno: enkratno branje bi moralo biti čisto dovolj. Vse teče lepo gladko in žuboreče kakor potoček. Ni nevarnosti, da bi v njem utonil, saj voda brez slehernega vrtinca človeku ne sega niti do pasu, kvečjemu se v njej lahko okopa in osveži, zraven si privošči prosto popoldne z nabiranjem pisanih kamenčkov ali starih odvrženih piskrov in – če je bolj nemirne in pustolovske narave – se gre navsezadnje še lov na kapeljne. Kaj lepšega?

Prvič sem brala roman kmalu po izidu, to je pred sodno ovadbo. Že čisto od začetka je pritegnila mojo pozornost zlasti jezikovna plat. In samo po sebi umevno razne, včasih medmetno rabljene besede, ki so naravnost mrgolele kakor brvinci ali štrlele iz besedila in se šle najbrž med sabo tekmo, katera bo najpogosteje izrečena in najvidnejša. Prislav res je zmagal na celi črti in si zaslužil z več kot tristokratnim bahaškim nastopom palmo prvenstva. Kar nonstop je trdil – res, res, res – in bralca prepričeval, da ne gre za kakšno gnilo in scufano fikcijo, marveč za čisto in golo resnico, pa čisto zares, da te ubije. (Da ni on, mala kanalja ali malopridni fičfirič, ponevedoma kriv avtorjeve nesreče?)

Priznati moram za navrh, da me je Pikalova precej polomljena francoščina tudi malce presenetila. Tokrat mo-teče. Ko se mi je zdelo napak vseeno preveč, sem pri priči pogledala, kdo je leta 1998 knjigo izdal. Kakšen improviziran polpismen založnik, željan lahkih zaslužkov? Ne, nič manj kot – Cankarjeva založba v Ljubljani – ki gotovo premore kakšnega lektorja, ali je ta pasma prišla iz mode? –, da sem nanjo, na urednika zbirke (imenujmo ga: Zdravka Dušo) le mirne duše lahko zvrnila vso krivdo za takšno nezaslišano malomarnost. Za crknit. Z vsemi štirimi silimo v Evropo, bolj kot s slovenščino se silimo s tujimi jeziki, pa nismo sposobni skupaj spraviti niti nekaj korektnih stavkov v francoščini najnižje težavnostne stopnje! In se javno smešimo, kajpak s pomočjo Ministrstva za kulturo, ki očitno subvencionira mačke v žaklju, namesto da bi od piscev in založb brezpogojno terjalo ... ne ravno brezhibne (še papež ni vseveden in se lahko zmoti!), a vsaj solidne izdelke. Tudi španščina, latinščina in italijanščina se nam zatikajo, se zdi, vsaj sodeč po tej knjigi. Toplo priporočam popravke v ponatisu! Bodo knjigi, avtorju in založbi samo v prid.

No, spornim tujim jezikom navkljub sem srečno in kar naglo priveslala do konca *Modrega e-ja* in ni mi bilo žal časa, ki sem ga tako brezskrbno in veselo zapravila ob tem mladem, svežem, tu in tam sicer malce déjà vu, déjà lu romanu, ki pa ni zategadelj nič manj prisrčen.

Čez nekaj mesecev mi je znanka med drugim omenila, da je brala v Delovi (črni) kroniki, da se je neki nekdanji policist prepoznal v Pikalovem

policaju Petardi in da zdaj avtorja civilno toži. Ostrmela sem, ker med branjem nisem naletela na nič tako posebnega ali žaljivega, kar bi lahko izzvalo osebno tožbo. Prav napeto sem morala pomisliti, in znanka mi je pri tem pomagala, da sem končno le priklicala v spomin Petardo in parček v avtu. Vse skupaj se mi je zdelo naravnost smešno. Rekla sem, vsa nasmejana: Kaj bo pisatelja tožil, ker je picajzeljsko šikaniranje namalal preveč šablonsko, na scufan in oguljen način serijskih ameriških policijskih filmov, brez mrvice inovativnosti in fantazije? Tudi jaz bi ga, če bi sodila, da so bili moji pristopi in podvigi zdaleč bolj personalizirani, da ne rečem enkratni in neponovljivi. Nikoli videni prej in ne slišani, kaj še preplonkani od pogrošne ameriške filmske industrije. Če pa je sebe prepoznal le po vzdevku in poklicu, ne pa tudi po šikaniranju, se mi zdi to odločno premalo. Saj sposoja šaljivega (policijskega) priimka ne more biti zadosten razlog za vlačenje pisateljev na sodišče. Ko bi tožnik vzdevek Petarda patentiral, ne bi nič rekla, a brez patenta si ga ne on ne nihče drug ne more po mojem mnenju tako neomajno (pri)lastiti. Mi tu na Krasu smo rekali nekemu miličniku Roman Pištolca. Kaj je zdaj ta vzdevek za vse večne čase zaseden od njega in tabu? Tako ne sme živ krst imenovati nobenega romanesknega policajca, kaj šele mu pripisovati negativne značajske lastnosti, ker bi ga lahko omenjeni klical na odgovor pred sodnika? Noro, res. Neki vsevedni vohljački in nepoboljšljivi opravljivki in špekakli smo pravili svoj čas v slikovitem kraškem mišmaš narečju:

gazzetta gazzettina kraška korjera telefunken (pomeni: lokalne in medkrajevne novice kraški avtobus (ki je novice okrog prenašal) radio telefunken (ki jih je dnevno oddajal). Večbesedni vzdevek, izgovorjen enobesedno kot rafal iz brzostrelke, pozabila sem, kdo ga je izumil, je tako zgovoren in duhovit, da prav kliče po kakšni literarizaciji, ker bi ga bilo škoda, da bi obvisel le na omenjeni ženski in z njo umrl. Nekega prijatelja pripovednika že nekaj časa prigovarjam, naj ga uporabi, in sem ga skoraj prepričala. A kaj zdaj? Ga ponevedoma peham v morebitno nesrečo, ker kakšna tožba ni izključena? Torej? Se ne sme, ker je ac, prevroč kostanj ali krompir, da se z njim lahko opečeš? Čuj, če je res, kar praviš, potem drsimo neizprosno v čase najstrožje cenzure. Po mojem je prizadeti tožil, a ne bo iztožil, nekaj zdrave razsodnosti anti še imajo naša sodišča.

Ko je znanka odšla, sem stopila na stol in z gornje knjižne police, natlačene s slovensko literaturo, privlekla na dan Pikalov roman in ga prebrala vdruživ. Ponovno ugotovila: če se je prepoznal le po vzdevku in ne tudi po šikaniranju, potem je sposojeni vzdevek vseeno premajhen razlog za tožbo. Vsaj za mojo pamet. No, bomo videli.

Ista znanka mi je 3. aprila letos, to je po dobrih dveh letih, ko sem na *Modri e* že čisto pozabila, triumfalno – sem ti pravila, ti pa: saj ni mogoče, nismo tako ozkogledi in ozkosrčni! – prinesla izrezek iz Dela z zapisom Mateje Hudolist o sodnem izidu z naslovom *Odškodnina za Petardo – Policist dobil tožbo*. Avtor mu bo moral plačati milijon in tristo tisoč tolarjev odškodnine zaradi razžalitve njegovega dobrega imena in časti.

Že spet sem ostrmela. Znanka pa mi je prebrala zapis od prve do zadnje besede in zraven komentirala in obenem pribijala: Saj sem ti pravila, ti pa trmasto: nismo tako majhni, vse prej smo kot filistri in liliputanci, nismo, nismo tako poniglavi ... No, zdaj pa imaš.

Vzela sem ji iz rok časopisni izrezek in kontrolirala, ali ni kaj dodala ali preskočila, cifro odškodnine magari zaokrožila navzgor, da bom še bolj presunjena. Nič. Prebrala je le napisano in radovedno čakala na kakršnokoli mojo reakcijo. Ki je kmalu prišla: Orkotron, mi je ušlo, za posrat. Potem pa, čez minutko se je iztrgal vzdih iz mojih koprnečih prsi: Mejdun, tako poceni ali zastonj – ne da bi z mezinčkom mignil – ta policajec ni najbrž v vsem svojem življenju kasiral tako zavidljivo lepe vsote. Tudi jaz ne, sem žalostno konstatirala. In ker sem nedavno prosila nekega primorskega založnika, naj mi naredi predračun za pesniško zbirko, sem v hipu izračunala, da bi bilo denarja ravno dovolj za dve pesniški zbirki in pol, ali za dve malce bolj razkošni, s kakšnim ekstra okraskom ali na boljšem in kakor perce lahkem papirju. Kar niso mačje solze, sem vsa zasanjana zastokala. In se pri priči lotila brati knjigo tretjič, kaže res, da v tretje gre rado, vsaj pri Pikalu je šlo. Da te ubije.

Cez nekaj dni sem predlagala isti znanki, ki poučuje na neki šoli in ker je prišla kot naročena na obisk: Čuj, punca, kaj če bi še midve, ki sva denarno nonstop na psu, tožili Pikala in kaj iztržili? Odškodnino pa si sestrsko – fifty-fifty – podelili? Meni pol, ker sem prišla na tako briljantno idejo, tebi pa drugo polovico, ker se boš šla

ti de facto tožnico, jaz ti bom v senci le prišepetavala in sekundirala. Razgrnila sem ji bolj podrobno svoj načrt: Ne vem več na kateri strani, jo bova skupaj poiskali, Pikalo podlo trdi, oziroma insinuira, kar je še hujše, da naši šolarji nosijo v šolo 500 kg težke torbe, kar je živa in dokazljiva laž, saj vsi vemo, da tehtajo njihove torbe komaj 20–25 kg, skratka, grdo natolcuje šolstvo nasploh in žali vsako šolo posebej, šolnikom – kolektivom in posameznikom, tudi zato, ker so – to je vobče znano – nadvse občutljive dušice, pa povzroča hude duševne muke in bolečine. Tako govorjenje, ki šolam jemlje ugled in šolstvu ruši avtoriteto, je prav nizkotno in nesprejemljivo, saj gre pri moji, tvoji in naši veri za poseg v šolsko poslanstvo in dostojanstvo in konsekvantno za civilni delikt. Ni sploh dopustno, da bi ostalo tako nesramno, gnilo in scufano klevetanje nekaznovano. Ne pa ne. Res. Skratka ... imaš vse šanse, da pravdo dobiš skupaj s povračilom denarnega nadomestka za povzročene psihične bridkosti. Če ne bo šlo zlepa, se sklicuj, jasno, na precedens. Ne bodo naju odpravili kar tako, češ dovolj je ena tožba na knjigo, ne mislimo uprizarjati serije procesov proti enemu samemu usranemu romanu. Poglejte, ali je kaj spornega v drugih Pikalovih knjigah, in če izbrskate kaj enako tehtnega, potem ja, le zglasite se pri nas. Se bi dalo ... Na to sploh ne pristani in tolči po žeblju precedens, precedens, ne glede na to, v kateri knjigi je greh, – za večkratni greh pač večkratna pokora in kazen –, smo ali nismo pred zakonom vsi enaki?

Jaz bom medtem našuntala tudi Francoski inštitut v Ljubljani, naj tudi

oni vložijo tožbo proti Pikalu, ki daje v usta Francozinje (prave, ne naturalizirane iz kolonialnega ali vzhodnoevropskega uvoza) tako francoščino, da se bog usmili, ko da je dekle videlo šolo, če jo je, samo od zunaj nikoli pa prestopilo šolskega praga in vzelo kakšno osnovnošolsko berilo v roke. Skratka, tako scufana, gnila in nepismena Francozinja, ki ne zna pravilno izreči pet stavkov v materinščini, niti v frangleščini, kaj šele v milozvočni in žuboreči francoščini, je Franciji lahko samó v strašno sramoto. V pravi pravcati špot, povedano bolj slikovito. Pikalo jim jo je podtaknil, kot mino, (zlo)namereno, da bi ponižal Napoleona, De Gaulla, Balzaca etc., skratka se norce bril iz slovite in že prislovične francoske grandeur, in ne nazadnje tudi iz zadnjih francoskih predsednikov, ki se tako zgledno zavzemajo za lepoto francoskega jezika, da se nam Slovincem lahko le skomina, še zdaleč niso kot mi, ki nam je slovenščine mar kot lanskega snega. Oziroma, povedano še bolj odkrito, nam je veliko bolj do snega – lanskega, predlanskega pa letošnjega – in poceni smuke kot do slovenske besede. Skratka, naj le (iz)terjajo večmilijonsko vsoto za pačenje in maličenje francoskega jezika. In seveda za povzročene duševne in patriotične bolečine. Vive la France!

Kdo vse bi Pikala lahko še tožil, bom povedala prihodnjič, po četrtem branju. Nekaj se mi vseeno šajna, da bi se ga dalo še kje prijeti. Recimo, kjer primerja Titov pogreb, oz. žalovanje, ki je bil(o) – še pomnite, tovariši? – beri, piši in ne pozabi, naravnost neprimerljiv(o), s pogrebom in žalovanjem znanega avstrijskega avtomobilskega

tekača Karla Ringa. Filozofsko vprašanje: Se sploh dajo in smejo primerjati med sabo neprimerljive reči? Ne gre tu spet za kakšen sodnoodškodninsko izterljiv delikt?

Kot ste najbrž opazili, se me je rahlo že prijela ... tožbarska strast. Res. Sla po poceni dobičkih in dobitkih. Za crknit. Po glavi mi roji fiksna ideja (da te kap!): Kako priti na lahek način do kakšnega cekina.

Da ne bom pošiljala samo znanke v sodne mline, sama pa ob strani in na varnem opazovala, kako ji gre od rok, gruntam, ali ne bi tudi jaz ... eksperimentalno tožila istrsko narečno pisateljico Neldo Štok Vojsko in zahtevala od nje odškodnino za žalitve na moj račun v nepozabno prikupni slikanici

Tristo bolhic na klavir

Smešno-resno o živalih in ljudeh

Knjiga je izšla letos pri tržiški založbi Učila. Bralce prosim, naj ne pozabijo na podnaslov Smešno-resno o živalih in ljudeh (podčrtala sem jaz). A še prej: Verjetno me boste vprašali, kako je moč sklanjati ali poročiti žalitev z nepozabno prikupnostjo knjige. To dvoje ne gre vendar skupaj po normalni logiki. Mislite? Kakor za koga. Morda pa je moja logika nekoliko nenormalna, tako da samoljubnost in zamera nikoli ne zamračita mojega smisla za duhovitost in humor, ne glede na to, kdo ga proizvaja, pa če je domače ali tuje produkcije. A ne zgubljam se v čenčah in preidimo k stvari, to je k žalitvi na strani 45, kjer kraljuje prosti spis o *Kozici Giuli*. (Naglas, prosim, na prvem zlogu, in ne na drugem, da ne boste mislili, da teče beseda o

kakšni sorodnici lonca, sklede ali ponve.) Iz njega vam prepisem uvodne takte in vam bo vse jasno, brez komentarja. Ponovimo naslov:

Kozica Giuli

“Odkar pomnim, imamo pri hiši kozo, ki jo je babica, kdo ve po kakšnem navdihu, krstila za Giuli. Po slovensko bi se reklo Julijana, Julija ali Julka. Če bi pisala, pospravljala, gospodinjala in karala literate, pa kar Jolka.”

Povežite kozo ali kozico – ne pozabite na resno – z Jolko, ki piše, pospravlja, gospodinja in kara literate – in glejte, da Jolka celo brez vseh tistih specifikacij ni sploh vzdevek kot Petarda, ampak pravo in pravcato in na Slovenskem celo zelo redko ime, veliko redkejše od norčavega priimka Petarda, in imate tako rekoč vse adute v pesti, da greste jedrno iskat zadoščenje za razžalitev na sodišče. Kaj mene bo Nelda s kozo pitala? Se bo nad mano Štokova javno izživljala? Bo Vojska Jolko, to je meene, meeene, vlačila tako nemarno po zobeh? Lahko, lahko, a ne zastonj. Ne na moje stroške. Jok! Razvezati bo morala, pisunka, prtošelj! In na mizo – cvenk, cvenk, cvenk – nanizati tisočake. Najmanj za tri pesniške zbirke na finem in kakor misel lahkem biblijskem papirju!

Zaupala sem svojo tožbeno namero znanki, tisti, ki bo Pikala tožila – saj

ji ni brat, niti daljni znanec ali sorodnik v petem kolenu! – zaradi 500-kilске šolske torbe. Ona pa se je tokrat v zvezi s kozo naravnost zgrozila: Ja ne boš tožila Nelde, s katero tako pri srčno prijateljujeta, že odkar se pozna ta. Zamrmrala sem, trdno odločena: Prijateljstvo je prijateljstvo in sold je sold, ne bom si zapravila tako edinstvene priložnosti, da si malce opomorem. Znanka me je pisano pogledala, nato pa obupano izdabila: Ja ne boš taka mrha, pravzaprav taka preklemana ... koza. No, vidiš, sem vzrojila, kako je koza nalezljiva? Ni dovolj Nelda, zdaj še ti z njo opletaš, jutri za vama še kdo itd. v nedogled. Treba je plaz zaustaviti, preden se ti usuje na glavo. In da v kali preprečim usutje, sem ji po pikalovsko “ojstro” zažugala: Takoj prekličiči kozo in vse, kar si rekla, in pazi, kaj govoriš, da ne grem meldat tudi tebe. Vrh tega, sem na glas pomodrovala, železo je treba kovati, dokler je vroče. Te tega, trapa, niso naučili? In zdaj je ura ker so naša sodišča ravno pri volji, da ugodijo mnogoterim željam zamerljivih in razžaljenih ... Se ti ne zdi? sem spravno pristavila. Pokimala je, to se pravi, da se ji je le zdelo in da je bilo tudi njej navsezadnje do sprave. Obe sva enoglasno in skoraj preroško pribili: Jutri res utegne biti prepozno. Pohiteti morava s tožbo. Da te ubije.